

Šiame numeryje:

Kristaus palaiminimai ir Lietuvos žemės reforma.
Literatūrinio stiliaus užuominos Slavočinskio giesmyne.
Jolitos Kavaliūnaitės novelė.
Salvador Dali užkariavo Paryžių.
Vlado Šlaito eilėraščiai.
Teatriniai laišakai iš Europos: „Salieri“ — drama apie dorovę ir genijų.
Dalius Kučėnienės plokštelių albumas.
Sunkiai rašoma lengvoji muzika.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parastė

Kristaus palaiminimai ir Lietuvos žemės reforma

Evangelijoje randamas Jėzaus pamokslas nuo kalno prasideda garsiais jo palaiminimais. Palaiminti vargšai... palaiminti, kurie yra išalkę... palaiminti, kurie verkia... palaiminti, kurie niekinami...

Kai skaitome šiuos palaiminimus ir, jei būtume užmirę viską, ką žinome apie Jėzų, būtent jo dievišką prigimtį ir jo žmogiškos prigimties kanciją už žmoniškos nuodėmės, galėtume pergyventi įspūdį, kad čia kalba žmogus, kuris kietai kritikuoja esamas negeroves ir galbūt pretenduoja į visuomeninius tautos vadus. Ir iš tikrųjų — visuomenės jis šia kryptimi ir buvo supras. Netenka stebėtis, kad po jo įvykdyto stebuklingo duonos padauginimo išties miniai žmonių ji buvo norima apšaukti tautos vadu. Tačiau, kaip žinome, Jėzus nuo šios veikimo krypties susilaikė, pasukdamas labiau religinio vadovavimo kryptimi.

Ką bemanytume apie Jėzaus tikslą, skelbiant šiuos palaiminimus, tačiau negalima abejoti, kad jie liudija gilią jo susirūpinimą vargstančių žmogumi. Kaip žinome, vargstantis žmogus tiek dorine prasme (t. y. nusidėjėlis), tiek visuomenine prasme (t. y. skriaudžiamas žmogus), yra susilaukęs Jėzaus dėmesio labiau negu kuris kitas žmogus.

Kyla klausimas, ar Bažnyčia pakankamai rūpinasi nelaimingų žmogumi. Antrojo Vatikano susirinkimo metu vyskupai drįso iškelti klausimą, ar Katalikų Bažnyčia šiuo atžvilgiu reprezentuoja Kristaus dvasią? Kai kas į šį suvažiavimą norėjo pažiūrėti, kaip į pačios Bažnyčios savęs teismą. Suvažiavimo dalyvių tarpe buvo cituojami šie pop. Jono XXIII žodžiai, pasakyti kardinolui Montinui: „Vargstanti žmonija yra Kristaus atvaizdas, dėl to ji yra tarsi sakramentas“ (I. 302 ps.).

Savo išleistame dokumente, vad. „Bažnyčia dabartiniame pa-

saulyje“, Antrasis Vatikano susirinkimas stengėsi spręsti kai kurias žmonijos vargo problemas ir duoti nurodymų šiuo reikalu. Žinoma, kai atsakymą į problemą reikia duoti bendro patvarumo forma, jis negali būti toks įspūdingas, kaip atskiros kalbėtojo lūpos. Konstitucija iškelė ir aptarė ne vieną pareigą. Mes iš šiuos visus patvarkymus čia negalime leisti, tačiau ypač verta atkreipti dėmesį į vieną nuostatą, kuris mums, lietuviams, yra ypač įdomus, nes liečia žemės reformos reikalą.

Konstitucija, kalbėdama apie reikalą išdalyti didelių vieno savininko valdomus žemės plotus stojantiems, šią problemą supaprastina ir ją formuluoja panašiais žodžiais, kaip ji buvo suformuluota ir įvykdyta Lietuvoje.

Štai Konstitucijos „Bažnyčia dabartiniame pasaulyje“ žodžiai: „Daugelyje kraštų yra platūs ir net labai platūs žemės plotai, kurie yra tik menkai apdirbami, ar net visiškai stovi dykiai... kai tuo tarpu dauguma žmonių yra arba bežemiai, arba jos turi mažai... Neturėdami saugumo, jie gyvena asmeninėje vergystėje, netekę galimybės veikti savo atsakomybę... Neturėdami saugumo, jie gyvena asmeninėje vergystėje“. Dėl to „nepakankamai įdirbamos žemės turi būti išdalytos tiems, kurie jas gali padaryti vaisingomis. Kai bendras geris reikalauja, kompensacija (už išdalytas žemes), atsižvelgiant į visas aplinkybes, turi būti pripažįstama“ (III, 308 ps., 70 dol.).

Šie Vatikano Antrojo formulavimai savo pačiais žodžiais nuostabiai primena Lietuvos seimo išleistą Žemės reformos įstatymą. Taigi, į Lietuvos nepriklausomybę, kurios šventę neseniai minėjome, turime pagrindo žiūrėti kaip į pasireiškimą, einantį Kristaus palaiminimų kryptimi.

V. Bgd.

VIKTORIJA SKRUPSKELYTĖ*)

Slavočinskio Giesmynas buvo išspausdintas 1646 m. Jėzuitų spaustuviėje Vilniuje. Tai pirmasis žinomas giesmynas Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje, turintis 200 giesmių bei psalmių. Giesmyno tituliniam puslapyje autorių pažymėtas Saliamonas Mozerka Slavočinskis, tačiau nėra tikra, ar Slavočinskis, Vilniaus Akademijos mokinys, vėliau Šiaulėnų ir Kražių klebonas, pats visas giesmes išvertė. 1646 m. Slavočinskis turėjo 22 metus: ar jis galėjo, dar mokslo nebaigęs, parašyti 190 vertimų, kurių beveik visi parašyti eiliuota, sklandžia forma? Giesmyne taip pat pasitaiko kalbos bei požiūrio nelygumų, ir tai sukelia panašių abejonių: ar visos giesmės verstos to paties asmens? ar visos tuo pačiu laikotarpiu? 17 amžiaus lietuvių literatūros specialistas Jurgis Lebedys mano, kad Giesmynas yra savarankiška, vienu metu parašyta knyga. Jis ją priskiria Slavočinskui, bet vis dėl to pastebi, kad giesmyno autorystės problema dar nėra išspręsta. Aš pati prileisiu, kad Slavočinskis yra daugumos giesmių vertėjas, tačiau jam nepriskirsiu kiekvienos giesmyno detalės ir bandysiu nubrėžti ne tiek paties vertėjo, kiek vadinamojo Slavočinskio giesmyno literatūrinį profilį.

Giesmynas yra verstas iš lotynų ir lenkų kalbų. Giesmių pradžioje duodamos tai lotyniškos, tai lenkiškos citatos, kurios, Lebedžio nuomone, turėtų atitikti panaudotų originalų pirmąjį eilutę. Kai kuriuos šių originalų Lebedys nurodo savo puikioje 1958 m. Slavočinskio Giesmyno laidoje. Jis pažymi, kad psalmės verstos iš lenkų poeto Kochanovskio Dovydo psalmyno, ne lotyniško Vulgatos teksto, nurodo apščių panašumų bei skirtumų tarp Slavočinskio ir Jagodinskio giesmių, kartais cituoja vėlesnių lietuviškų leidinių nuotrupų ir tuo būdu įdomiai nušviečia Slavočinskio giesmyno vertimo meną. Tačiau Lebedžio pastabos bei palyginimai, nors jie nepaprastai vertingi, nesudaro pilno vertėjo talento vaizdo. Juos išstudijavę, spėjame, kad vertėjas ar vertėjai vertė, palyginti, laisvai, tačiau tiksliai nežinome, kiek ir kur giesmyno vertimai savarankiški, kurie jų bruožai aiškintini originalo įtaka, kurie priskirtini vertėjui. Gali būti, kad vertėjai panaudojo keletą originalų, gal kai ką vertė iš atminties, vienur kitur įpynę mums dar nežinomų ano meto lietuviškų giesmių fragmentų. Tekstą išsamiai išstudijuoti visus 17 amžiaus giesmių tekstus. Tada galėtume išrūti Slavočinskio Giesmyno mįslę, nustatyti tiksliai jo polinkius bei talento portretą. Šioje paskaitoje pasitinkinsiu bendra Giesmyno literatūrinį profilį.

Mano dėmesį ypačiai patraukė keturios Giesmyno savybės: jo emociingumas ir vaizdingumas, giesmių poetinė sintaksė ir eilėdara. Šiuos bruožus peržvelgsiu kiek detaliau, pradėdama Slavočinskio ir Bretkūno 136-os psalmės palyginimu, kuris, manau, nušviečia ir lietuvių poetinės kalbos evoliuciją, ir Slavočinskio polinkį į sudėtingas formas. Bretkūno versija yra ankstesnė — 1589 metų. Ji psalmės turinį perteikia suglaustu, paprastu sakiniu:

Pas vandenis Babilonijos
Verkdami, kada Siono
atšiminėm.
Arfas musu pakabinom
Ant gluosnių, kurie ten buvo.)

Slavočinskio vertimas yra labiau apgalvotas, sąmoningesnis ta prasme, kad vertėjas aiškiai siekia sukurti poetinių efektų:

Ant Babilono upies krašta
O ant taves Syone dažnai
atmindami
Ašaroms werksminga širdi
O widuy glusnio sawa žaistlus
pakabinom. 2)

Jei psalmės pradžioje Bretkūnas pasitenkina bendrais žodžiais: vandenys Babilonijos, Slavočinskis šį vaizdą praplečia, sukonkre-

*) Paskaita, skaityta vienuoliktojo Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavime Literatūros sekcijoje 1979 m. rugsėjo mėn. I d. Jaunimo centre, Chicago.

LITERATŪRINIO STILIAUS UŽUOMINOS SLAVOČINSKIO GIESMYNE

GIESMĖ
Refonet in laudibus.
Wid nu linkimaukime,
Teylinga fucime
Su dziaukimu giedokime
Iau iz Pannos izganitoias gime.
Ka apskie Gabrielis regime.
Eia, Eia, Pannā sunu pradcia.
Pagimde, ta žadeis mums kalciemus.
Siray mums tau vžgime, gielberoiias
Widam swietuy giejstas izganitoias.
Sione vžgietanti.
Garbink IESV vargtanti.
Pikubes mazgoianti.
Iau iz Pānos izganitoias gime.
Eia Eia &c.
Giesmė 2.
Salus IESV paruule.
Sweykas izav maziausi.
O berneli brangiausi.

Šitaip atrodo S. M. Slavočinskio giesmyno „Giesmės, tiksliai katalikams priderančios“, išleisto Vilniuje 1646 m., du gretimieji puslapiai.

Tamenu vžgimime.
O Pannos pāgindime,
Linkiminkimes ir dziaukimes
Wiczpaci gimusiam giedokime.
Trubomis trubikime.
Giesmeles pradekime,
Tame nu vžgimime, &c.
Dangus musamp artinas,
Delto žiame linksminas,
Tame na vžgimime &c.
Giesmė 3.
Nascente Christo Dno.
Xi gimima JĖZUŠS Diewa / regl-
mepralova: Panna gwenciausi moci-
gna / stois. Garbinga Panniję / sunu
didi juwiste / budu negurdetu.
Tas ir sunus ru cinditas / Diewa ne išskai-
tas: Eias u Dāgus prafarties gules / linuolū-
timbes / pri žmōnijos esibes / wertėjimū sunay
stois.
Kaniufesleprand giewemina / iauzdamas alkia-
ma: Diewa amšina nūcia todis: juawstus
stois pānuo redietas ir izganitoias.
Upim Diewa nuplartib / kamufies siawie e-
tū

tūrinių savybių apybraiža. Tiesa, Giesmyną lyginsiu su kitais, tiek ankstesniais, tiek vėlesniais rinkiniais, tačiau bandysiu išryškinti ne vertimo originalumą, o tik kai kuriuos jo literatūrinius aspektus.

Mano dėmesį ypačiai patraukė keturios Giesmyno savybės: jo emociingumas ir vaizdingumas, giesmių poetinė sintaksė ir eilėdara. Šiuos bruožus peržvelgsiu kiek detaliau, pradėdama Slavočinskio ir Bretkūno 136-os psalmės palyginimu, kuris, manau, nušviečia ir lietuvių poetinės kalbos evoliuciją, ir Slavočinskio polinkį į sudėtingas formas. Bretkūno versija yra ankstesnė — 1589 metų. Ji psalmės turinį perteikia suglaustu, paprastu sakiniu:

Ant Babilono upies krašta
O ant taves Syone dažnai
atmindami
Ašaroms werksminga širdi
O widuy glusnio sawa žaistlus
pakabinom. 2)

Jei psalmės pradžioje Bretkūnas pasitenkina bendrais žodžiais: vandenys Babilonijos, Slavočinskis šį vaizdą praplečia, sukonkre-

tina, žodį vandenys pakeisdamas tikslia upės krašto detale: jo upės krantą galime matyti, o Bretkūno vandenys mums tėra abstrakti sąvoka, Siono žmonių tremties užuomina. Skausmą Bretkūnas išreiškia vienu žodžiu — verkėm —, o Slavočinskio versijoje šis išgirstų jo „balsą verksmingą“, ne šauksmą kaip tai išreiškia naujame, neseniai Lietuvoje išverstame psalmyne. Žmogus tik, kad Dievas supras jo „balsą liūdną“, ne jo liūdesį. Šitokie žodžių junginiai paprastai laikomi nepoetiškais, todėl, kad jie emociją išsklaido ir tuo būdu sumažina kūrinio intensyvumą. Tačiau Slavočinskio giesmyno parafrazės emocijas savotiškai pratesia, nes, tardami du žodžius, balsas ir verksmingas, mes su jomis kiek ilgiau pabūvame. Mums atrodo, kad giesmyno stilius itin emociingas. Panašiai būtų galima analizuoti psalmes, kur emociiniai elementai, į vieną eilutę iliet, rezonuoja kitose. Atrodo, kad vertėjas ne visada sugėba visus norimus niuansus sutraukti į trumpus, kondensuotus vienetus. Bet jis taip pat nesirūsta šių niuansų nutylėti ir todėl, vienoje eilutėje išreiškęs esminę emociją — jos branduolį — mažiau svarbius niuansus nukelia į sekantį eilutę ar posmelį, kur emocija tarsi rezonuoja kiek sušvelninta.

Kalbos emociingumą Giesmyne atsiranda todėl, kad vertėjas skiria daug dėmesio leksikai ir gausiai panaudoja veiksmažodžių ir daiktavardžių, kurie reiškia įvairius emocijų niuansus. Jis mėgsta būdvardžius, jų malonių ir mažiųjų formas, būdvardžių laipsniuoją. Būdvardžių

Giesmyne tiek daug, kad čia jaučiamė savotišką būdvardinę masę, tendenciją mintį išsakyti dviem žodžiais, — neutraliu daiktavardžiu ir būdvardžiu, į kurią sukaupiama emocija. 101 psalmė žmogus prašo, kad Dievas išgirstų jo „balsą verksmingą“, ne šauksmą kaip tai išreiškia naujame, neseniai Lietuvoje išverstame psalmyne. Žmogus tik, kad Dievas supras jo „balsą liūdną“, ne jo liūdesį. Šitokie žodžių junginiai paprastai laikomi nepoetiškais, todėl, kad jie emociją išsklaido ir tuo būdu sumažina kūrinio intensyvumą. Tačiau Slavočinskio giesmyno parafrazės emocijas savotiškai pratesia, nes, tardami du žodžius, balsas ir verksmingas, mes su jomis kiek ilgiau pabūvame. Mums atrodo, kad giesmyno stilius itin emociingas. Panašiai būtų galima analizuoti psalmes, kur emociiniai elementai, į vieną eilutę iliet, rezonuoja kitose. Atrodo, kad vertėjas ne visada sugėba visus norimus niuansus sutraukti į trumpus, kondensuotus vienetus. Bet jis taip pat nesirūsta šių niuansų nutylėti ir todėl, vienoje eilutėje išreiškęs esminę emociją — jos branduolį — mažiau svarbius niuansus nukelia į sekantį eilutę ar posmelį, kur emocija tarsi rezonuoja kiek sušvelninta.

Kalbos emociingumą paprastai siejame su kūrėjo jautrumu ir laikome, kad emociingumas yra spontaniškas poeto jausmų prasižverimas. Ši mintis Slavočinskio giesmynei netinka, nes giesmynas pasirodė dar prieš romanti-

yra priemonė tikinčiam paveikti, ne poeto jautrumo išdava. Jis sietinas ne su vertėjo jausmingumu, bet su jo estetiniu požiūriu, gal net su ano meto pamaldumo formomis. 17 šimtyje jau buvo susisteminta apščių mąstymo bei pamaldumo metodų, jų tarpe Ignaco Lojolos. Jei neklystu, Lojola skyrė tris mąstymo momentus — vaizdinį, analitinį ir emocinį — ir patarė mąstytoją atremti į tris taškus — į vaizduotę bei pojūčius, į intelektą, ir į jausmus. Intelektu žmogus siekia tiesas suvokti, vaizduote mąstymo turinį transponuoja į konkrečią plotmę, o jausmai žmogui padeda tiesai atsi-verti, į ją įsigyventi, ir todėl yra esminė mąstymo dalis. Šis Lojolos susistemintas metodas, vienai ar kita forma, Europoje buvo plačiai paplitęs. Manoma, kad jis turėjo įtakos kai kuriems Europos poetams ir kad šių kūryboje galima rasti paralelių tarp estetinių polinkių ir ano meto pamaldumo, pavyzdžiui devotio moderna formų. Šitokių paralelių turėjo būti ir Slavočinskio panaudotuose giesmių bei psalmių originaluose. Jis Slavočinskis sąmoningai ar nesąmoningai perkėlė į lietuvišką vertimą, tuo būdu sustiprindamas jo emocinį kolo-

ritą. Slavočinskis buvo Vilniaus akademijos auklėtinis, kur mokinių vidaus gyvenimą ir dvasines pratybas tvarkė jėzuitai. Jis turėjo būti tiesiogiai ar netiesiogiai susipažinęs su Lojolos raštais ir devotio moderna metodais. Galima spėti, kad Slavočinskio religinis auklėjimas atsiliepė jo giesmių vertimams ir autorių pastūmėjo išlaikyti ano meto religinei poezijai būdingą emocijos ir turinio ryšį.

Jei emociingumas yra vyraujantis giesmyno tonas, vaizdingumas, subordinuotas emociingumui, yra daugelio giesmių antroji, vienur kitur ypač išskylanti savybė. Vaizdingumo analizę mus nukreipia į literatūriškai įdomiausias giesmyno vietas ir nušviečia vertėjo polinkį į konkretiją, detales pagaunantį kalbą ir tuo pačiu parodo, kad psalmių motyvus Slavočinskis traktuoja poetiškai:

Pracia kaip dumas mana
wisas dienas
Kapp pagalis kaulas išdžiawa
kiekwienasi
Duonos ažiuršaujo širdis
alpstanti
Kapp pakirsta žole stoiose
džiuwanti.
Dei dažna werksmaldelgy
dusaujamaj
Delay baysaus mana širdies
nuluđimai
Jau ney manim kunas ney
kraujas randase
Tiekt išwisti kaulay bey oda
duodase.
Pelikonuy girios esmi
prilligintasi
Kappo naktikowas jaučius
panekintasi
Stojaus ligus žwirbluy sunkiey
budėdamasi
Kurs wargst wienas stogie
apleystas budamas.

(Nukelta į 2 psl.)

Literatūrinio stiliaus užuominos Slavočinskio giesmyne

(Atkelta iš 1 psl.)

Priešiniai wisi mane
regiedamį
Juokus ant manes darė
prisiekdamį
Aš sotinaus kaypo duona
pelenomis
Gierima misidams sawa
ašaromis.

Dėl to iog ant manes
rustautis inikay/
O iškieles žiamen blokšdamas
ištikay/
Dienas kayp šiešielis mana
sugaišintas

Stoios: o aš kaypo šienas
išdžiowintas.
(273—4 psl.)

Cia cituotos psalmės mintis rutuliojasi abstrakčių ir konkrečių žodžių pyknėmis, nes kalbantysis sielvartą išsako sąvokine kalba ir ji taip pat iliustruoja vaizdais, paprastais, bet pagunančiais palyginimais. Autorius puikiai įžiūri detales. Jis mato ne šiaip paukštį, bet žvirblį, kuris vargsta ant stogo, praėjusios dienos įsivaizduoja išdžiūvusio šieno pavaldalį, nuliūdusio žmogaus veide pastebi kaulus, pro odą švytinčius. Giesmyne gausu ne tik regimųjų vaizdų, bet ir tokių, kurie veikia ir girdėjimo ar skonio pojūčius. Žmogus, skaitomė, sotinas pelenais, ar, kitoje psalmėje, jis „dieną ir naktį verksmu“ sotinas. Modernioji lietuviškų psalmių versija šią mintį perteikia kiek paprastesne formule, daiktavardžių pyne, kuri neturi Slavočinskio giesmyno vaizdingumo bei dinamizmo: „pelenai — tai mano duona, ašaros — gėrymas mano“ (3). Slavočinskio giesmyne dinamiškumo atsiranda todėl, kad vertėjas vaizdus perpina veiksmo žodžiais. Jis sako ne „mano kaulai yra išdžiūvę“, bet „kaulais išdžiūvę“, o kitoje psalmėje, ne „žmogus yra menkesnis už plunksną“, bet „žmogus plunksnas atsvert negalėtų“ (246 psl.). Lotyniškoje Vulgatoje šios ilgesys lyginamas su „elnio troškuli“, o Slavočinskio giesmyne žmogaus siela Dievo ilgisi „kaip elnis bailus“, kuris „giriomis bėgdamas/ieška sau versmės gerti norėdamas“ (235 psl.). Kartais atvirščiai, Slavočinskio rinkinio vaizdai įgauna statikumo, nes vertėjas judesius sustabdo, juos tarsi tapytos užfiksuoją drobėje. Šitokio plastiškumo pavyzdžių randame kai kuriuose gamtos grožio aprašymuose, pvz. 64 psalmės pabaigoje, kuri užsklandžiama itin įdomiu, menišką poją sustingusio artojo įvaizdžiu:

Girias ir kalnų žiedais
aprediti/
Laukay kiaktuwu pulkays
privariti/
Dirwoy piln iawufo arklop
pristoiias
Džiaugies artoiias.
(250 psl.)

Šis 64 psalmės posmelis stebina ne tik savo plastiškumu, bet ypač vaizdingu, psalmėse visiškai neįreikšiamu artojo įvaizdžiu, kurio, manau, nerasia nei hebrajiškame originale, nei lotyniškuose vertimuose. Ji Slavočinskis perkėlė iš lenkiškosios Kochanovskio versijos, motyvą kiek praplėtė, ji permaštė, sukūrė lietuviui artimą peizažą ir tuo pačiu psalmę priartinio prie tikinčiojo. Šitokio sulietuvinimo atveju psalmė yra ketetas. Pavyzdžiui, žodis dykuma, atrodo, verčiamas giriomis, net ir ten, kur tai duoda neįprastų rezultatų. Lotyniškosios Vulgatos žodis „domus“, Slavočinskio giesmyne tampa dvaru; „pauper“, t.y. neturtingas, — mušikėliu. Nežiūrint šitokios tendencijos kalbėti lietuviui artima kalba, psalmės turi universalų, ne hebraišką, ne išskirtinai lietuvišką spalvą. Jose, kaip ir Slavočinskio panaudotos lenkiškos psalmės, nori-

ma išreikšti aplamai krikščionių charakteringą būseną.

Giesmyno vaizdingumas eina dviem kryptim: realistine ir ne-realistine, nes vertėjas tai išreiškia konkrečiai, tai konkretumo vengia ir mintį perkelia į poetinę plotmę. Ten, kur vertimo stilius nukrypsta į realistinę pusę, psalmių posmeliuose pasigirsta šnekamosios, kasdieniškos kalbos akcentų, minimi žmogaus buities ir namų apyvokos daiktai. Pavyzdžiui, Verbų Sekmadienio giesmėje, Kristus šnekučiuojasi su apaštalais ir juos ragina eiti į miestą: „Klausiet asličias imt ir ašilela, reyk man ant kiela“ (164 psl.). Kalėdų giesmėje piemenėliai ruošiasi eiti Kristaus pagarbinti:

Ir indeie tarbelon duonos
bakaneli/
Bega regiet iš dangaus
nusiusta berneli/
Kiti surelu deia tarbelon
kraudami/
Reyk tieg peniet berneli
gimusi tardami/
(113 psl.)

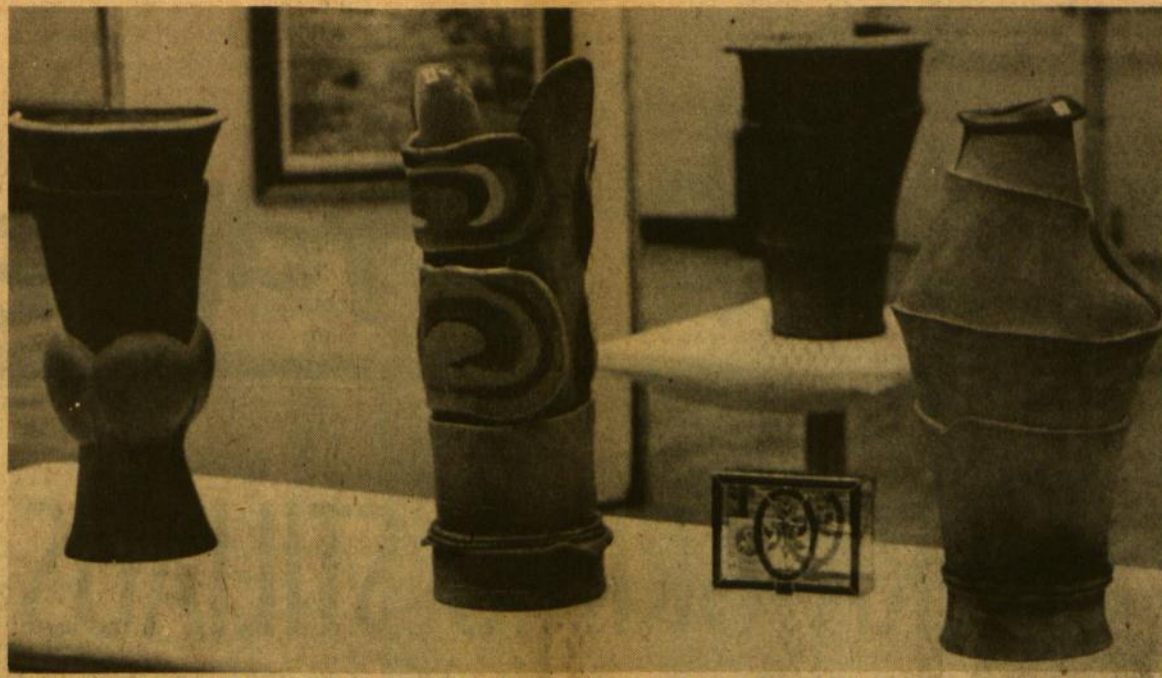
O Betlejų pasiekę, piemenys
ir Kristų kreipiasi šitokiais žodžiais:

Kodel tayp guli ar ne turi
priegahweli/
Kodelay ne apwilkay baltu
marskineli/
(113 psl.)

Kalbos požiūriu panašiai įdomus dūšios dialogas su kūnu giesmėje „Apie Kūną ir Dušią Pragaran Paženklinta“. Vertėjas, tarsi sekdamas devoto modernia metodu, žmogų mato pragare. Čia jo siela kenčia, dega, ištroškusi sakų užgeria, išvargusi neranda minkštai atsigtulti:

O dusia kad ten ateiay,
Kokia Iowa aptureiay,
Prapultis gili pekluose,
Turiu priegahwi lipsnose,
Welnas smarkiey kuno dalis,
Puszkin iz wisolios szalis.
(335 psl.)

Bet kitur vertėjas kalba ne kasdieniška, bet samoningai išgrąžinta, poetiška kalba. Jis pasivadoja formomis, kurios turi meninio kūrinio atspalvio ir atrodo

Juozas Bagdonas. Keramikinės skulptūros (iš dallės parodos Kultūros židinyje New Yorke). Nuotr. V. Maželis.

tarsi atkeltos iš dainų ar pasakojimo žanrų. Vertėjas teigia, kad Dievo galią pripažįsta „žemės platybės / mariu galybės“ (249 psl.), nors, aišku, savo mintį galėtų pasakyti paprasčiau: visa žemė ir visos marios junta Dievo galią. Jis sako, kad žmogus norėtų nulėkti ne toli į girią, bet į „girių girias“, į „girių giliausias“ (242 psl.). Vulgatoje ir moderniame lietuviškame psalmyme skaitome, kad Dievą garbina ir seni ir jauni, o Slavočinskio giesmyne ši mintis perteikiama šitokia, poetiškesne forma: „Ir tu židinti jauniste/ir tu karštanti seniste/Duokiet iam garbe auksiausią/Ta šlowe prider didžiausia“ (284 psl.).

Nors vaizdingumas yra didele dalimi žodžių parinkimo dalykas, Slavočinskio giesmyne jis išplaukia ir iš leksikos ir iš sakinio dalių išdėstymo, iš gero žodžių sugrupavimo — t.y. iš poetinės sintaksės, kurią turbūt reikėtų priskirti ne vien originalo įtakai, bet ir vertėjo sugebėjimui. Vertėjas, atrodo, jaučia, kad meninis išpūdis sustiprėja tada, kai sakinių struktūra pabrėžiamai svarbieji minties bei emocijos mazgai. Spėjame, kad jam rūpi suderinti posmelių turinį su žodžių sąranga, pavyzdžiui, žodžius priešpastatyti ar juos įjungti į posmelių visumą, atsižvelgiant į norimą išgauti efektą. Kartais Slavočinskis sukuria idomių poetinės sintaksės pavyzdžių. Štai dvi skirtingos 63 psalmės versijos, mo-

derioji ir Slavočinskio. Modernus vertimas piktus, tikinčiojo širdį įskaudinusius žmones aprašo šitaip:

Jie liežuvių savo kaip kalaviją
galanda,
taikosi šaut kaip strėlę
užnuodytas žodžiais.
(103 psl.)

O Slavočinskio giesmynas mus nustebina panašiu, bet labiau kondensuotu ir, mano nuomone, efektingesniu sakiniu:

Liezuwis io digus
Kalawiiuy ligus
Zodey io šaudiklies
Teysiemus badikles.
(247 psl.)

Slavočinskio versijos autorius nubraukia veiksmo žodžius, nutyli palyginamuosius jungtukus, pastato vienas prieš kitą svarbiuosius sakinio elementus, nubrėžia griežtas žodžių paraleles. Jo posmelyje nerandame nei subordinacijos, nei intarpų, kurie tiesiogiai išreikštų minties eigą. Išpūdis čia labai stiprus. Tikinčiojo gėlą mums itin ryški. Vertėjas gerai valdo asinietinį sakinį ir jo žodžio bei retorinių formulių kultūra yra palyginti aukšta.

Griežtos paralelės, asinietonai, kondensuota frazė — visa tai nėra vyraujanti Slavočinskio Giesmyno tendencija. Jei jo giesmių bei psalmių vertimus palyginsime su kitais, pastebėsime, kad Slavočinskis linkęs mintį aiškinti gana plačiai. Jis naudoja nemažą jungtukų, kurie pabrėžia minties eigą, mėgsta sakinius subordinuoti ar juos komponuoja moduliacijos principu. Kontrastai, įimti į bendrą sakinio ritmą, į visumą, čia paprastai išsilygina. Jie nėra ryškūs. Skaitant dažnai susidaro išpūdis, kad priešingybės išsibalansuoja. Nors jas jaučiame, jos neturi aštrumo. Šis kontrastų išbalansavimas bei harmonija yra giesmyno stilistinė savybė. Tačiau ji perteikia ar net išplaukia iš tam tikros pasaulėžiūros, kurią būtų galima išreikšti religiniais terminais. Slavočinskio giesmynas, kaip ir psalmių originalas, užkorduoja tikinčiojo ir Dievo esmingai harmoningą dialogą, kurį atspindi giesmyno stilius ir leksikos ir sintaksės bei eilėdaros plotmėje. Duosiu vieną pavyzdį. Psalmių tikintysis kreipiasi į Dievą ir prašo: „O teikies mana mielai priimti meldimą“ (220 psl.). Stilistiniu požiūriu ši eilutė yra išbalansuota, harmoninga. Kontrastai bei trauka į priešingą kryptį čia yra išlyginti. Tačiau sakinio žodžiai mus pakaitomis nukreipia į dvi skirtingas puses. Žodis teikis — į Dievą; mano, — į žmogų; mielai ir priimti — į Dievą. Su žodžiu meldimas grįžtame į žmogų. Gaunasi tam tikras kaitaliojimas, pokalbis, juntamas jau vien stiliuje, nes vertėjas vienas po kitą surikiuoja tai vieną, tai kitą, tai dieviškąjį, tai žmogiškąjį polių ženklinančius žodžius. Šis formų dialogas atspindi žmogaus ir Dievo santykį, jų sandarą taip, kaip ją supranta krikščionis, kaltės ir atpirkimo drama, kuri ir

yra vyraujanti giesmyno pasaulėžiūrinė perspektyva. Matome, kad poetinę sintaksę vertėjas panaudoja kaip priemonę krikščioniškajam požiūriui perteikti. Jis galėtų pasitenkinti formule: „Kur Jūs Dievas?“, bet jis pasirenka kiek ilgesnį ir sudėtingesnį posakį: „Kur Abyeine Diewa tur kursius sergieia“. (259 psl.). Sakinys ir vėl apjungia du polius — dieviškąjį ir žmogiškąjį. Žodžiai eina pakaitomis, nes čia kalbama ir apie tai, ko žmogui reikia, ir tai, ką jam Dievas suteikia, nenuitylama nei kas dieviška, nei kas žmogiška. Vertėjas mus pastato ties žmogaus ir Dievo santykiu ir, idomu, šį santykį interpretuoja optimistiška linkme. Jei žmogus prašo, Dievas atsako; jei jis nusikalsta, kaltė jam atleidžiama. Slavočinskio giesmyne žmogus kaltę visad atsveria Dievo malonė. Aš, pavyzdžiui, peržiūrėjau vertėjo ypač mėgstamas sąvokas ir radau, kad jis pavartoja maždaug tiek pat žodžių, kurie nurodo Dievo gerumą, kiek ir žmogaus silpnumą. Analizavau giesmyno eilėdarą ir pastebėjau, kad kai kurie Slavočinskio rimai išreiškia optimistinį požiūrį ta prasme, kad neįgiamus žodžius čia seka pozityvūs. Pavyzdžiui, žodžiui „prastojimas“ tuoj pat atsako rimas „padėjimas“, o nuotrauka „mus širdys apmaudingos“ rimuojasi su „Dieve teisingas“ (249 psl.). Tad ir rimai kalba optimistiško teologo kalba, primindami, kad Slavočinskis buvo optimistinės tradicijos, jėnūitū auklėtinis.

Giesmyno eilėdarą bei jos istorinę svarbą išsamiai nagrinėjo du specialistai, J. Lebedys ir R. Mikšytė. Jų išvadų savo paskaitoje nekartosiu, o tik prabėgom paminėsiu svarbiuosius giesmyno eilėdaros bruožus, pabrėždamas, kad į eilėdarą Slavočinskis kreipė labai daug dėmesio, ją, be abejo, laikydamas poezijos pagrindu. Ne tik Slavočinskis, bet ir jo panaudotų originalų autoriai poeziją siejo su retorika, ne vaizduote ar jausmais. Jie siekė savo kūrinius atremti į retorikos dėsnius bei formas, į eilėdarą ir tuo būdu išgauti ypatingo grožio bei poetiškumo efektą. Eilėdaros srityje Slavočinskis, turėdamas nedidelę poetinės kalbos bei eilėdaros patirtį, pasirėmė lenkiškais originalais, ypač Kochanovskio psalmėmis, kurių silabinio ritmo eilutės vertėjui turėjo būti sunki, bet tuo pačiu didelės vertės poetinio amato mokykla. Sekdamas Kochanovskio ir kitų lenkiškų tekstų pavyzdžiu, Slavočinskis vertė silabinio ritmo ir jo laikėsi griežtai, nors kai kur nesamoningai, bet vis dėlto natūraliai nukrypo į lietuvių poezijoje kiek vėliau pasirodžiusį toninį ritmą. Giesmių bei psalmių ilgis yra nevienodas. Jis įvairuoja nuo 5 iki 13 skiemenų ir kartais pritaikomas prie kūrinio emocijos bei turinio. Posmelių struktūra taip pat įvairi. Nors vertėjas ypač mėgo 8 skiemenų eilutes ir jas neretai dėjo į ketureilius, rimuojamus gretimuoju rimu, giesmyne yra ir dviieilių, ir triieilių — viso 70 skirtingų posmelių formų, jų tarpe idomių saphinių stropų. Lebedžio nuomone, Slavočinskio giesmyno eilėdara laikytina unikumu. Tai ryškus šuolis į priekį todėl, kad jo formos atbaigtos, turtingos, palyginti natūralios.

Slavočinskio giesmynas yra religinis bei didaktinis veikalas, skirtas tikinčiųjų tikėjimui sustiprinti ir juos apšviesti. Jis pasirodė tuo metu, kai, veikiant Reformacijai ir Tridento Suvažiavimu nutarimams, Lietuvoje buvo ypač susirūpinta katalikybės plėtimu. Kiek žinoma, iki antrojo 17 šimtmečio ketvėčio lietuvių katalikai buvo išpausdinę dvi giesmes. Slavočinskio giesmynas tad užpildė didelę spragą ir jo svarbioji užduotis turėjo būti didaktinė. Tad ar neuostabu, kad giesmyno vertėjas, jėnūitū auklėtinis, tiek daug dėmesio skyrė formai bei eilėdarai? Ar vertėjui neturėjo daugiau rūpėti religinis tu-

Nauji leidiniai

● **MEDICINA**, 1979 m., Nr. 1. Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungos žurnalas. Atsakingasis redaktorius Danielius Degėsys, 10612 Lake Shores Blvd., Cleveland, Ohio 44108. Redakcinė kolegija: K. Ambrozaitis, D. Giedraitis, V. Šaulys, V. Tauras. Administruoja Birutė Skriskienė, 33441 Lake Shore Blvd., Eastlake, Ohio 44094.

Įvairių autorių straipsniai tokių temų: Gripas ir jo virusai, Uždegimas artritas, kraujospaudimas..., Stabo patogenėzė, Vaikų iridociklitas prie reumatinio artrito, Medicina okupuotoje Lietuvoje, Ko medicinos mokymas neįsmoko, Kelionė į Sovietų Sąjungą, Medicinos Bibliotekologija, Mokslo pakopomis ir kit. Duodama platų ir gausiai nuotraukomis iliustruota mūsų gydytojų veiklos apžvalga.

● **LIETUVIŲ DIENOS**, 1980 m. sausio mėn., Nr. 1. Redaguoja Redakcinė komisija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029. Metinė prenumerata — 18 dol., Kanadoje — 20 dol.

ryns? Šis klausimas mums yra idomus. Tačiau manau, kad Slavočinskis jo nekėlė, nes poezija ir religija, teologija ir retorika jo samonėje ėjo drauge. Istorikai ši sintezę, galima sakyti, mokslo ir religijos sintezę, buvo būdinga jėnūitū mokyklos tradicijai, kuri turėjo įtakos Vilniaus mokykloms. Jos pėdsakų randame Vilniaus akademijos ir Popiežiaus seminarijos auklėtinio, Slavočinskio giesmyne. Giesmyne galima laikyti tašką, kur susikertė religija, retorika ir lietuvių literatūros raidai ypatingai svarbios poetinės formos.

ISNAŠOS

- 1) Lietuvių Poezija, Vilnius 1967. I, psl. 42.
- 2) Visos Slavočinskio giesmių bei psalmių citatos yra paimtos iš to paties leidinio: S. M. Slavočinskis, Giesmės tikėjimui katalikams priderančios, red. J. Lebedys, Vilnius, 1958.
- 3) Šventasis Raštas. Psalmynas. Penkios knygos. Bostonas 1974. Psl. 163. Visos naujojo lietuvių psalmių citatos paimtos iš to paties leidinio.

Madame Crique

JOLITA KAVALIŪNAITĖ

— Pasimelsk, pasimelsk, — kartoja madame Crique, atėjusi prie Jūratės lovos. — Ar nemoki Tėve mūsų? — Moku, moku, — dar vis neatsigavusi sako Jūratė. — Aš taip išsigandau... Ir taip bijojau, taip bijojau... — Bijojote? — Argi nematai? Jūratė pasuka akis ir mato — juodose, drebančiose madame Crique rankose blizga rožinis. Dreba ir visas jos smulkutis veidas, o taip pat ir dideli, žiedinės formos auksiniai auskarai, kuriuos ji didžiudamasi vadina „creoles“. — Matau, matau. Bet, madame Crique, kodėl jūs neatėjote, kai tik išgirdote mano riksmą? — Ogi kad bijojau, — su logišku ramumu ir net lyg ir kiek džiaugdamasi tokiu savo atsakymu kalba madame Crique. O kad tas jos atsakymas būtų dar tvirtesnis, su užuojautos tonu paaiškina: — Aš tokia jautruti, tokia jautruti. Argi nematei, kaip aš visa drebečiau?

— Mačiau, mačiau... — ir Jūratė nusišiovauja.

— Tu dar neišsimiegojusi. Imk savo pagalvę ir eik į mano miegamąjį. Atsigulk ir užmig. Ir nieko nebijok. Antrame aukšte jokio pavojaus. Eik, vaikeli, — ir madame Crique išeina iš Jūratės kambario.

Jūratė, likusi viena, nelaukia — užsimeta chalata ir senais, mediniais laiptais skuba į madame Crique miegamąjį. O jame šviesu ir jauku. Ir čia jų daug — net trys: Jūratė, madame Crique ir Romaine, labai švelni ir miela jos tarnaitė.

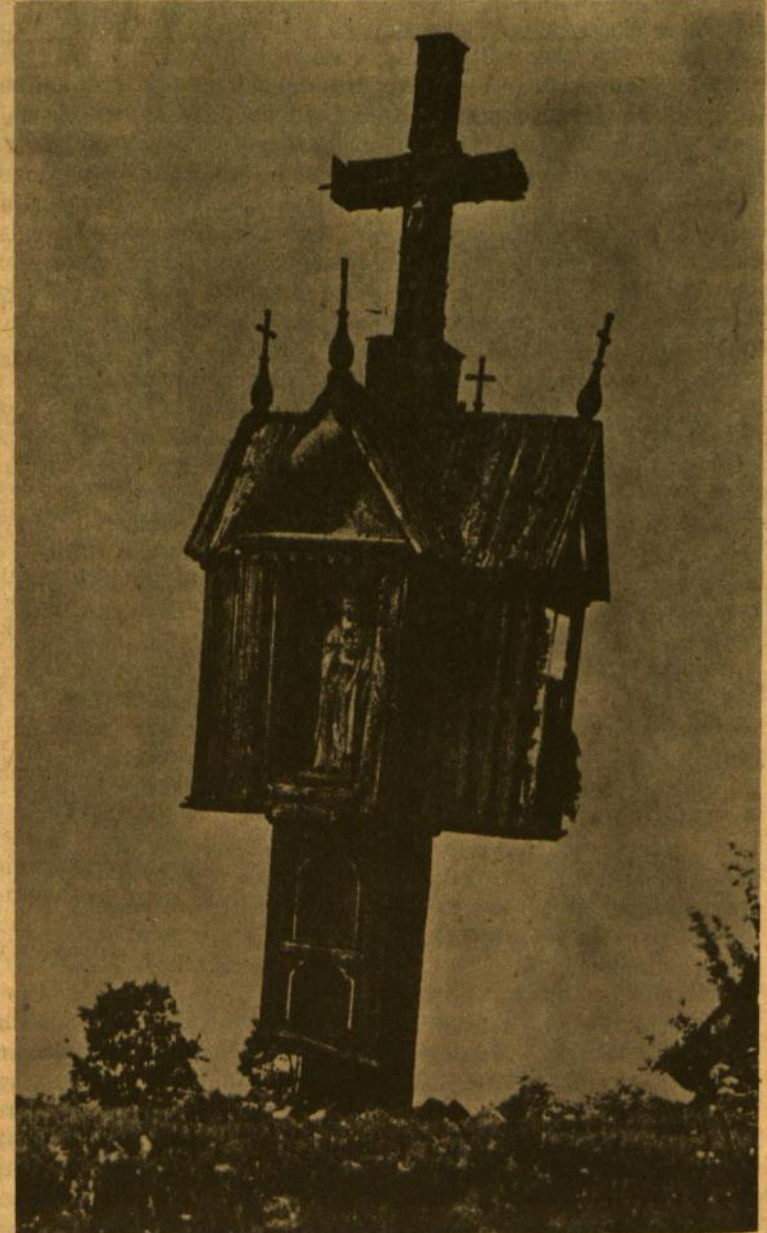
— Madame Crique, madame Crique, mane labai išgąsdino, — sako Jūratė, atsėdusi ant lovos krašto, ir papasakoja visą tos nakties įvykį.

— Miegojau su manim, — ryžtingai sako madame Crique, dar vis tebeilaikydama rankoje rožinį, ir atneša pagalvę. Paduoda ir pilulę.

— Imk. Ir aš vieną paimsiu. Tai labai gerai širdžiai. Reikia padėti ant liežuvių ir leist ištipti, — ir madame Crique, atlikusi visa, kiek tik įgėgos tokiu atveju leido, užgesina šviesą ir atsigula.

Atsigula ir Jūratė. Ir užsimierkia, bet užmigti negali. Ji vis dar tebeamato tamsią ranką, slenkantį prie jos, o už nuo lubų nuleisto balto tinklo — „moustiquaire“, apskliautuosio jos lovą, kad neužstytų uodai, — juodą vyro šešėlį.

Jau buvo po vidurnakčio. Jūratė tą naktį ilgai nėjo gulti. Sėdėjo verandėje Fort de France miesto pakraštyje, žiūrėjo, kaip nuo Martinique salos pamažu tolsta ir Karibų jūroje grimza saulė, klausė tropikinės svirplių ir varlių kurkimo simfonijos, prasidedančios saulei leidžiantis, ir džiaugėsi gaivinančią arčiau artėjančios nakties vėsa.

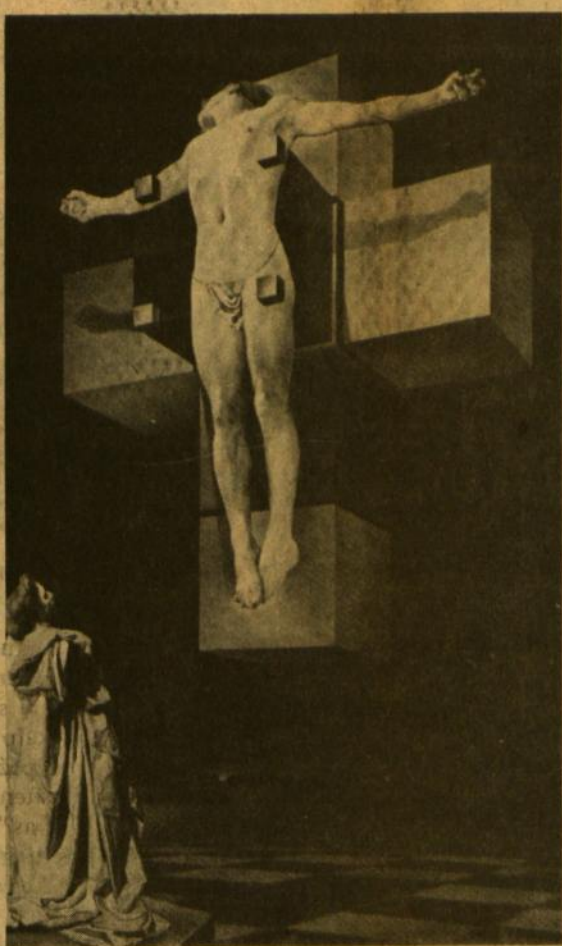

Koplytėlė Pašaušės kaime, šiaulių apskr.

Nuotr. A. Druškaus

PRANAS GAILIUS

Salvador Dali užkariavo Paryžių

Viršuje: S. Dali Crucifixion/Corpus hypercubicus (1954)
Kairėje: E. Dali Le Christ de saint Jean de la Croix (1951)

Vienas ispanas dabar užkariavo visą Paryžių meno mėgėjų publiką: Salvador Dali. Jo plačiamasitinė retrospektyvinė paroda čia istorinė staigmena — Vnes yra dar gyvas pats dailininkas, kuris taip plačiai atvėrė siurrealizmo pasaulį mūsų akims ir vaizduotėms. Dali'o darbai trauks žiūrovus į Centre Georges Pompidou — Beaubourg galeriją iki šių metų balandžio vidurio.

Dali gimė 1904 m. gegužės 11 d., Figueras mieste, Ispanijos šiaurės rytuose. Nuo pat mažens jis buvo nervingas, impulsyvus berniukas, kuris skyrėsi dramatiškai nuo savo amžiaus vaikų. Pats šioj jaunystėj jis pradėjo "matyti tai, ko kiti nematė, ir nematyti to, ką kiti matė", lyg būtų gimęs skirtingame pasaulyje. 1921 metais Dali įstojo į Madrido Dailės institutą ir pradėjo gillintis tapybos srityje, semdamasis inspiraciją iš tada kylančių ispanų kubistų Juan Gris ir Pablo Picasso, bei italų metafizinių tapytojų Giorgio de Chirico ir Carlo Carrà. Turėdamas tik 21 metus amžiaus Dali surengė savo pirmąjį darbų parodą Barcelonoje 1925 metų rudenį.

Dabar Dali'o parodoj išstatyti darbai liudija jo vystymąsi siurrealizmo srityje. Tapyboms vyraujant, yra ir grafikos darbai, skulptūros, knygu, rodomas ir filmas "Un chien andalou", statytas kartu su Luis Bunuel.

Parodos pirmoj salėj, „oeuvres de jeunesse“, Dali'o kūrybinė pradžia nedaug skiriasi nuo kiekvieno didelio dailininko pradžios: yra išraiškos įsikišimai bei techniški tobulėjimai. Jie dar nepranašauja Dali'o siurrealizmo ban-

sivystę peizažai: yra žmogaus susitikimai su savo šešėliu tokioj erdvėj, kad tik uolios ar vienišios debesyse tampa to liudininkais; yra figūrų pagrobimai slėpstinėse, triukšmą negirdėjusiose perspektyvose; yra vaizdai, momentai tikrai efemeriški, kurių neįmanoma pačiuoti, lyg paliesti jie subyrės ir pranyks; yra yoriškos kojos, kurios nebūtiesdamos žemės, vis nustumia horizontą tolyn ir vėl paspiria jį artyn. Dali'is čia pačioj siurrealizmo rugiapjūtėj. Jis, nebandydamas patraukti dėmesio, klapoja savo fantazijose, sapnuose, košmaruose, ir galima jausti, kad šis jo periodas savo harmonišką visumą yra stipriausias, nes šiuose mažuose darbuose jis atveria vaizduotės vartus plačiau negu vėlesniuose parodos darbuose.

Šeštoj salėj "Angelus et Maldoror" yra darbai, kurių pagrindinė tema kyla iš Jean Francois Millet 1859 m. paveikslo "Angelus". Aplamai jie yra siurrealis-

Salvador Dali (Ispanas, g. 1904) Atsiminimų atsparumas. (Moderniojo meno muziejus New York)

tiški, bet jau ne taip šviežiai intensyvūs kaip ankstesni. Nuo pat jaunystės Dali nepaprastai stipriai paveikė ir metų metus baugino ir jaudino ta Millet kompozicija, kurioj vaizduojama vakinė malda: ūkininkas su žmo-

na, palenkę galvas, meldžiasi laukuose. Jis nagrinėjo "Angelus" temą ir ūkininkų niūrius siluetus, kol sau išsiaiškino tragiško mito kontekstą: tapti vyru ar moterimi yra būtina išnaikinti savyje esančią vaikystę. Darbai

Vėliausi Dali'o darbai surinkti "stereoscope" pavadintoj salėje, kurioj matyti senų temų kartojimas stereoskopiniu būdu. Šios Dali'o ekskursijos moderniosios optikos srityje rodo, kad jis aktyviai ieško naujose srovėse at-

šioj salėj susiburia beviltiškam pasidavimui amžiu ir gyvenimui. Salėj, pavadintoj "l'objet siurrealiste", sutelkta Dali'o būdu pakeisti ir pertvarkyti dalykai, būtent žinomos temos ar kasdieniniai gyvenimo įrankiai. Pavyzdžiui, jis yra paėmęs "Venus de Milo" skulptūros miniatiūrą ir pritaikęs atidaromus stalčius prie moters formos, suteikdamas šiam plačiai žinomam darbiui siurrealistinį savitumą.

Parodos aukščiausio lygio darbai yra išstatyti "la mistique et la science" salėje. Jie priklauso Dali'o išimtinai vėlesniam periodui, kuriame dažnai vyravo religinės temos. Didžia dalimi religinė įtaka Dali'o darbuose kyla iš jo jaunų dienų Ispanijos, kur kasdieninė aplinkoj visur labai stiprūs religiniai bruožai. Šiuo atžvilgiu Dali'o pasiekimas yra tikrai vienas iš retųjų šio šimtmečio dailininkų, kurie yra sukūrę religinėis temais šedevrų. Pavyzdžiui, "Le Christ de saint Jean de la Croix" (1951) ir "Crucifixion / Corpus hypercubicus" (1954) — abu kupini tos pačios religinės temos, Kristaus nukryžiuojimo. Ankstyvesnis Kristus yra mums pažįstamas, vartoto simbolika jau įprasta, tik žiūrovo vieta dramatiškai pakeista. Į Nukryžiuotąjį žvelgiam žemyn, ir susidaro neapsakomai jaudinantis erdvės suvokimas, lyg žmogus drįstų žiūrėti Dievo akimi. 1954 metais tapytas Kristus visiškai nesurištas su praeitimi. Pirmyn skrendančio, iš kubų sudėto kryžiaus kosminė jėga pri-laiko jį ir kartu jį stumia — vieni jo kojos ir rankose nėra. Kompozicijos kairiame kampe stovi Dali'o žmona, Marijos vietoje. Jos turtinga apranga tuo labiau pabrėžia Kristaus nuogumą, įnešant į kompoziciją vyriškos — moteriškos agonijos elementą. Ankstyvesnis Kristus buvo su mumis, jis dar nebuvo mūsų apleistas. "Corpus hypercubicus" to neturi. Jis jau žmonijos apleistas, yra nesuprantamoj erdvėj. Abu darbai nepaprastai stiprūs. Akis, prie jų patraukta, labai sunkiai atsiplėšia.

Vėliausi Dali'o darbai surinkti "stereoscope" pavadintoj salėje, kurioj matyti senų temų kartojimas stereoskopiniu būdu. Šios Dali'o ekskursijos moderniosios optikos srityje rodo, kad jis aktyviai ieško naujose srovėse at-

Pranas Domšaitis (1880-1965) Pavasaris (aliejus, 1905)
Čia matomas Prano Domšaitio nutapytas pavasariškas jo tėviškės peizažas su gandrais yra vienas pirmųjų dailininko darbų, kada jis dar nebuvo lankęs jokios meno mokyklos.

Vladas Šlaitas

LIETUVIŠKAS GANDRAS

Egiptiečių šventiko drabužiai.
Ilgos,
raudonos,
aukščiai kelių užtemptos kojines.
Neišsifruojamas,
sausas,
kietas kalenimas.
Tai lietuviškas gandras.
Ir dažnai mano gimtojo krašto prisiminimuose pasirodo gražus, išdidus ir lietuviškas gandras.

MAŽOJ ATVIRUTĖJ

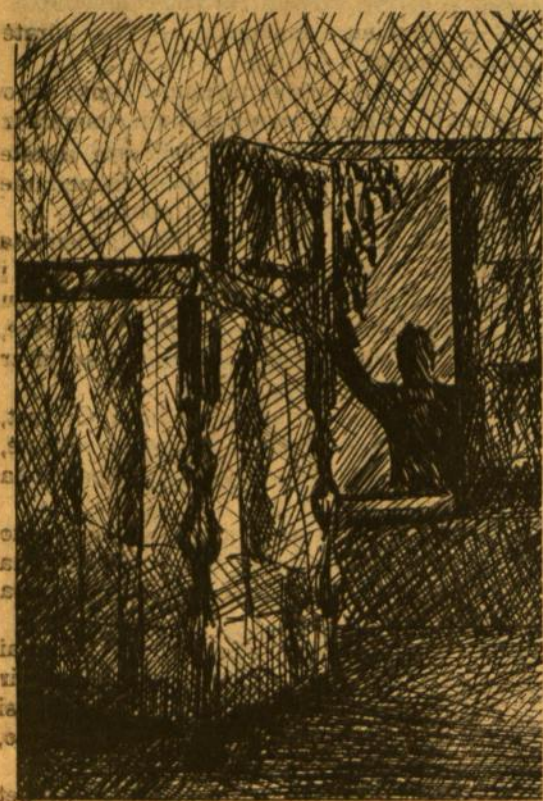
Viskas sensta ir keičiasi,
tik siaura ir kreiva gatveliukstė popiečio saulėje
pasilieka mažoj atvirutėj nepasikeitusi.
Nusipirksiu šiaudinę kėdę ir atsėdėjęs
pasvajosiu mažoj atvirutėj popiečio saulėje,
nes senatvė yra geriausiai sėdėti ir laukti,
kol ateis pakvietimas į kitą, gražesnę pasaulį.

sinaujinimo ir domisi šios epochos idėjomis.

Aplankęs tokią retrospektyvinę parodą, išsinešiu su savim pasakiškos vaizduotės laimėjimus ir tuo pačiu pamatai vaizduotės ribas. Žiūrint Dali'o darbų, galima sekti siurrealizmo generacijos vystymąsi nuo pilniausio, dramatiškausio žydėjimo iki pat mirties, kai jau iš to "izmo" dau-

giau nieko neįmanoma išpausti. Kada dailės srovėj yra jau tokie išnokę vaisiai, yra sunku, beveik neįmanoma pritaikyti kokius nors tėsinius. Žinoma, yra dailininkų, kurie dar bando, bet siurrealizmas yra jau pasiekęs savo aukštumą, ir kas dar ta kryptimi eina, barsto tik trupinius.

Paryžius, 1980 m. vasario mėn.

Atsigulė ji, palindusi po tinklu, jau gerokai po dešimtos. Ir greitai ir giliai užmigo. O jos seno, kolonialinio namo kambarėlis lango neturėjo, tik medinę langinę, kurią madame Criquez uždarydavo tik tada, kai vykdavo į miestą.

Ir dabar gulį ji užsimerkus, mąsto ir niekaip negali suvokti, kaip visa tai atsitiko. Atrodo jai, kad visa — ir pro langą lėnantis juodas vyro siluetas, ir prie jos lovos artėjanti jo ranka, ir staigus jos išbudimas, ir visą namą prikėlus jos klyksmas — įvyko vienu ir tuo pačiu

momentu.

Mato ji — ir vis ryškiau ir ryškiau — ir tai, kas buvo vėliau: lipa, dar vis tebedrebėdama, į antrąjį aukštą ir pasakoją poniai Criquez ir jos tarnaitė Romaine, kaip ją toji juoda ranka išgausdino. O paskui, pamažu snaudama, išgirsta ir žodžius:

— Imk, tai labai gerai širdžiai. Uždėk ant liežuviu ir...

Junta ir tos pilulių skonių — labai saldi. Turbūt tik vienas cukrus — dar pajėgia pamąstyti ir užmiega.

Dieną, gerai išsimiegojus madame Criquez kambarį, nieko — ir šviesu, ir ramu. Bet vos tik nusileidžia saulė, ir tamsa apgaubia seną ir lyg pavargusį namelį. Jūrātė ir mato — tamsus šešėlis slenka pro langą, ir juoda ir vis, rodos, didėjanti ranka tiesiasi prie jos lovos.

Ne, nusprendžia savo mintyse, ilgiau čia ji negyvens. Nesmagu, bet vakare grįš iš miesto ir pasakys, kad išsikelia.

Ir pasako:

— Madame Criquez, šiandien buvau pas universiteto direktorių.

— Pas universiteto direktorių? — lyg netiki šeiminkinė.

— Jis man paskyrė kambarį.

— Kur?

— Universiteto bendrabutyje. Aš tenai išsikeliu.

Madame Criquez pakelia galvą, ir dideli jos auskarai, pagarbai žybdami, suvirpa:

— Taip, taip, kelkis. Tenai tau, mademoiselle, bus gerai, — beveik džiaugdamasi kalba madame Criquez.

— Bet jūs, madame Criquez, esate man skolinga už penkias dienas, tai yra 225 frankus.

— Tai bus 22500 senaisiais frankais. Ar ne?

— Taip, taip.

— Gerai, išrašysiu tau čekį. Eik ir pakuokis. Susipakuok gerai. O sekmdieniais ateik. Pavalgysi su mumis. Ir nieko nemokėsi — dovanai. O tenai, universitete, sekmdieniais valgyt neduoda.

— Ačiū, madame Criquez. Atvyksiu — bus labai malonu, — nušvitusiu veidu dėkoja Jūrātė.

Rytojaus diena — paskutinė pas madame Criquez. Jūrātė valgo pusryčius cementinėmis grindimis verandėlėje. Ir jaučia — tarsi kažko gaila. Gaila palikti madame Criquez. Gaila ir tų gėlių, kurių pilna verandėlė ir prie kurių dažnai, jai pusryčiaujant, atskrenda labai judrus ir grakštus kolibriukas. Ypač jai sunku skirtis su Romaine, susilaukusia sūnelio, apleisto jo tėvo.

Ir dabar ji, tarsi atsiprašydama Jūrātę, kalba:

— Nepyk, tu tokia miela... Ir dabar išsikeli. Man labai gaila.

— Ir man gaila tave palikti, bet turiu išvykti.

— Tai jau nenufotografuosi manęs su Dimitri?

— Atvažiuosiu sekmdienį ir nufotografuosiu.

— Ir pinigų man jau nebepaskolinsi? — vėl švelniai ir lyg klausdama, lyg skųsdamasi kalba Romaine. O kaip ji džiaugėsi, kai jai vieną kartą Jūrātė įsipaudo į ranką 28 frankus, kad ji galėtų nusipirkti žalsvą sijonuką, kuriuo ji susižavėjo Pisunic krautuvelyje.

To sijonuko Romaine nepirko. O po kiek laiko grąžino Jūrātei ir pinigus. Bet vis tiek jais — kad ir labai trumpai teturėjusi —

džiaugėsi ir gyrėsi savo draugu:

— Girardai, man šiandien Jūrātė davė 28 frankus.

Jūrātė jau susipakavusi, ir visi jos

Piešiniai Marijos Barzdžiūtės

lagaminėliai išnešti ant takelio laukia Marie-Claude's, kuri netrukus turi atvažiuoti ir ją perkraustyti. Girdi ji ir madame Criquez:

— Niekad niekam negrąžinau pinigų, — kalba ji visai pasikeitusiu balsu. — Jei kas išsikelia, tai jo reikalas, o ne mano. Ir pinigų negrąžinu, — vis kartoja ir kartoja su kylančiu nepasitenkinimu. Ir ne todėl, kad Jūrātė išsikelia, o kad paprasė grąžinti 225 frankus.

Prieina ji ir prie Jūrātės.

— Be to, mademoiselle, jūs naudojotės telefonu. Tiek ir tiek visur prikalbėjote. Dar skambinote ir tenai, savo mamai, — murma piktokai madame Criquez, nors nei iš kur Jūrātė, nei kur jos motina, ji niekaip ir niekad negalėjo atsiminti.

— Skambinau, skambinau, — sako Jūrātė. — Ir, žinoma, už tai užmokėsiu, — su viskuo sutinka Jūrātė, nors madame Criquez niekad nebuvo užsiminusi, kad telefono naudojimas neįeina į nemažą jos kambarėlio nuomą. Bet Jūrātė kiek prisibijo: o ką tu jai padarysi, jei imsi ir negrąžins tų 225 frankų?

Pagaliau Marie-Claude's automobilius sustoja prie lagaminėlių ir ryšulių krūvos. Jūrātė atsisveikina Romaine ir eina prie madame Criquez.

— Čia jūsų čekis. Du šimtai frankų.

— Labai ačiū, madame Criquez, — dėkoja nušvitusiu veidu Jūrātė. — Bus miela pasimatyti sekmdienį ir drauge su jumis papietauti.

— Čia, mademoiselle, netoli yra restoranas. Jis sekmdieniais atidarytas, — ramiai sako madame Criquez. Ir nei jos veidas, nei jos „creoles“ — dideli, auksiniai auskarai net nekrustelia.

Teatriniai laišukai iš Europos

"Salieri" - drama apie dorovę ir genijų

Kiek menas turi bendro su dorove? Ar moralinė menkysta sugebėtų pagimdyti iškilų meno kūrinių? Kiek "dorų" žmonių yra antraeiliai menininkai? Tie seni filosofiniai klausimai, kiekviename šimtmečiuje apsišėlę naujais rūbais, dramatiškai įsikūnija naujos Peterio Schaefferio dramos "Salieri" veikėjuose, Londono valstybinio teatro (National Theatre) scenoje. Naujiems angliškams scenos veikėjams ši sezoną menkai teuzderėjus, "Salieri" tapo "representaciniu" sezono spektakliu, į kurį bilietai išparduoti jau iki pavasario ir dėl kurio tebesikivirčia Londono kritikai.

Schaefferio drama remiasi gaudu, kad Antonio Salieri, karališkųjų rūmų kapelmeisteris, 1791 metais Vienoje nunuodijo W. A. Mozartą. Vos penkeriems metams praėjus po Salieri mirties, Puškinas parašė savo vienišąjį "Mozartas ir Salieri", kuriame menkėnio menininko pavydas genijui priveda Salieri prie žmogžudystės. Schaefferis šią situaciją apverčia aukštyje kojom, savo dramos tragiškuoju herojumi pastatydamas Salieri. Uždangiai atsivėrus, ligos ir sąžinės kamuojamas Salieri šnekučiuojasi su publika ir veda žiūrovus į praeitį. — Mozarto gyvenimas ir mirtis vaizduojami pro jo tulžingą prizmę.

Šis Salieri doras žmogus, bet vidutinis menininkas. Dar jaunystėje jis pasižada Dievui dorai gyventi ir teprašo vieno dalyko — sugebėjimo kurti didingą muziką. Atrodo, kad Dievas jo išklauzė: Salieri operos sėkmingai statomos visoje Europoje, jis paskiriamas Habsburgų imperatoriškuoju kapelmeisteriu. Bet garbė ir turtas netenka savo skonio, kai Vienoje pasirodo Mozartas. Jį Schaefferis vaizduoja kaip vulgarų klouną, iš savo wunderkindinės vaikystės nesugebanti išeiti vaikėza. Salieri bjaurisi Mozarto asmeniu, bet gerisi jo muzika; jis supranta, kad šioji toli pralenkia jo paties kompozicijų vidutinybę. Salieri tame įžiūri kosminę neteisybę — už jo dorą jam tebuvo suteiktas vidutinis

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

talentas, kai tuo tarpu nešvankusis Mozartas tapo indu, iš kurio liejasi dangiška muzika. Romantinei literatūrai būdingu gestu (šiek tiek primenančiu A. Micevičiaus Konrado "Didžiąją improvizaciją"), Salieri atsižada Dievo bei dorybės ir pašvenčia likusį savo gyvenimą kovai prieš Mozartą ir prieš patį Dievą. Mozarto nunuodijimas yra logiška Salieri maišto seka. Dramai baigiantis, Salieri pasakoja žiūrovams, kad jis irgi išliks nemirtingas — kaip Mozarto žudikas. Aš "vidutiniškumo patronas", kalba

Paul Scofield (Salieri) ir Simon Galow (Mozartas) repeticijų metu

jis ir meldžia žiūrovus jį suprasti, nes "mes visi vidutiniai..."

Mozarto portretas Schaefferio dramoje papiktino daugelį žiūrovų. Pertraukų metu koridoriuose buvo galima nugirsti pasipiktinusio murmėjimo. Tai negali būt tas Mozartas, kurio mes klausomės iš plokštelių ir iš operos scenos! Koks gi tas "tikrasis" Mozartas? Schaefferis sumontuoja savo mozartinę karikatūrą iš autentiškų detalių: suaugusio Mozarto laiškuose strykčioja ir nekantrūs vaikas, karštingai žaidžiantis žodžiais, šokinėjantis nuo džiaugsmo prie nevilties, besikapstantis išvėtyje. Visa kita — mintis, meilė, liūdesys — eliminuojama; paaukojama Mozarto graži siela. Panašiai, kaip Jerzys Grotowskis, scenoje iškreipiantis klasiškas lenkų dramas, Schaefferis transformuoja istorinį Mozartą savo dramos tezei ilustruoti. Viena dramatiškiausių "Salieri'o" scenų yra kontrastas tarp Mozarto muzikos ir jo vaikiško vulgarumo. Pjesė mums saiva pristato dualistinę žmogaus sąvoką: pornografinės kūnas ir siela (mašinon laikinai išpraušta dvasia), sugėbanti kurti dangišką muziką.

Režisierius Peter Hall, "National" meninis direktorius, sumontavo solidų, šiek tiek opera dvelkiantį, bet ne išskirtinai išradiną spektaklį. Jo stilių galima pavadinti sinkretiniu: mizanscenos, detalės skoningos, dėsningos, bet negriebia už gerklės, kažkur maitytos. (Pavyzdžiui, Mozartui mirus, Konstanza atsiskūja į publiką skausmo iškreiptu veidu ir praveria gerklę, bet jos riksmo nesigirdi — atmintis primena, kad taip į sūnaus mirtį reagavo motušė Courage Brechto režisui suotam spektakly). Režisūrą praeina vaidyba, Peteris Scofieldas, turbūt iškilusias aktorius šiandienos angli scenoje, sukuria daugiau negu buitinių, bet drauge intymų ir jaudinančių Salieri vaidmenį. Jam kalbant, tikrai matai jo sielos tamsėjantį gamtovaizdį, kurį renkasi pabaisos. Scofieldo interpretacijoje Salieri pakyla į erdvę — akto-riaus meno muzika priartėja prie Mozarto dangiškų gaidų.

Dalios Kučėnienės plokštelių albumas

Jau apšiai metų dainavime besireiškianti solistė Dalia Marija Noreikaitė — Kučėnienė dabar viešumon atėjo su dviejų ilgo grojimo plokštelių albumu, pavadintu jos pačios sukurto eilėrašio žodžiais "Reflected Notes". Albumas pradeda penkiomis lietuvių liaudies dainomis ir žinomuoju Česlovo Sasnausko "Karvelėliu", užraše kažkodėl priskirtu kompozitoriui Juozui Zilevičiui, kuris šią tenorui su chorą parašytą originalią dainą tik pritaikė solo balsui. Albumo žodinių įvadų autoriui dr. Enrique Arias čia būtų galima prifinti dar ir kitą neapsižūrėjimą. Smulkaus šrifto išangėlėje teisingai pažymėjęs, kad pirmosios dalies dainos yra lietuviškųjų liaudies dainų harmonizacijos (Folksong settings), stambesnio šrifto antraštėje ir pačios plokštelių etiketėje jis tai nutyli, visus dalykus priskirdamas vien akompanimento kompozitoriams.

Taip pat gal nebuvo reikalo dainų aprašymuose leisti į kritiškes pastabas, charakterizuojant lietuviškuosius liaudies dainų harmonizatorius ir kompozitorius, jo nuomone, jų muzikoje pasireiškiančias įtakas. Taip Zilevičius, anot E. Arias, seka Mu-

ALGİS ŠIMKUS

sorgskio ir Brahmsio stiliais, Klov — Glinkos, Karnavičius — Mahlerio, o Dvarionas — Puccinio. Gaila tik, kad panašius įtakų jis neįžiūri savo paties Dalios Kučėnienės eilėraščiui sukurtose darbuose, nors ir prisipažindamas, kad viename jų tiesiogiai cituoja Berliozą, o ant — R. Straussą. Tokios charakteristikos tikrai nepadės atkreipti klausytojo dėmesio į lietuviškųjų liaudies melodijų senovinį originalumą ir jų savitumą. Klausytojas vien stengsis įieškoti klausomaj dainoj minėtų svetimų įtakų. Nenoromis kyla klausimas, jei šios dainos tokios nesavarankiškos, kodėl nepajieškota originalesnių.

Liaudies dainoms skirtoje dalyje Kučėnienė dainuoja J. Zilevičiaus apipavidalintą "Aš pas motulę" ir "Močiute širdelė", Miko Petrausko "Tykiai, tykiai Nemunėlis teka", J. Gaizausko "Sėjau, sėjau rūteles", V. Klovos "Rūta žalioji" ir jau minėtą Č. Sasnausko "Karvelėli" (Zilevičiaus aranžuotėje). Tris Zilevičiaus dainas greta fortepijono akompanimen-

to pajavaina dar Povilas Matukas, atlikdamas papildomą smuiko partiją.

Kitoje šios plokštelės pusėje po operinio pobūdžio V. Kuprevičiaus "Lakštingalos giesmės" seka trijų lietuviškų operų ištraukos. Čia girdime M. Petrausko Eglės atsisveikinimą iš "Eglės Zalčių karalienės", Katkuvienės ariją ir Sofijos maldą iš J. Karnavičiaus "Radvilos Perkūno" ir dvi arijas iš Dvariono operos "Dalia".

Antroje plokštelėje Kučėnienė dainuoja tarptautinį repertuarą. Čia randame amerikiečio kompozitoriaus Alan Stout dainą "Who is Sylvia" (Šešpyro tekstui) ir dvi atonalinio stiliaus dainas, sukurias šių plokštelių akompaniatorius Enrique Arias Kučėnienės eilėraščiui, pavadintiems "Lamentoso" ir "Exultoso". Toliau seka Celius Dougherty daina, pavadinta "The K'e", kurioje jis bando perduoti orientalinės muzikos egzotiką vakarietiškų muzikinių priemonėmis, ir kompozitoriaus Kang-Ting kinietiškos meilės daina, pavadinta kinų kalba. Baigiama trimis ispanų kompozitoriaus Joaquín Nin Andalúzijos šokių ritmo dainomis "Granadina", "Po-

Luca della Robbia (italas, 1390-1482) Giedantys angelai (Katedros muziejus Florencijoje)

Sunkiai rašoma lengvoji muzika

Los Angeles mieste viešintis Lietuvos kompozitorius Benjamins Gorbulskis kovo 15 d. apsilankė rašytojo Br. Railos namuose. Susipažinimui susirinko būrys vietinių lietuvių.

B. Gorbulskio (gim. Kaune, 1925 m.) muzikinis įnašas yra platus. Šalia daugybės estradinų dainų, kelių išleistų albumų, jis yra parašęs satyrinę operą, keturias operetas, kūrinius pučiamųjų orkestrui, lietuvių liaudies instrumentų orkestrui, kamerinę muziką. Šiuo metu jo naujai parašytą "Muzikinį paradoksą" peržiūri Kauno muzikinis teatras. Veiklas, pasak autoriaus, yra naujoji, linksma satyrinio pobūdžio, dainos bei muzika susipina su turinio perkeltinėmis prasmenimis. Čia sąlygiškai pavaizduojami dabartinio Lietuvos gyvenimo keistumai.

Svečias, iš išvaizdos kuklus, paprastas žmogus, susirinkusiems imponavo šiltu atvirumu. Jis kalbėjo apie Lietuvos muzikinę veiklą, reikia pasakyti, ne kokių nuobodžių lektoriškų būdų, bet sąmojingais vaizdingais sakiniiais. Humoras yra geriausias žmonių suartiniojas.

Lengvąją muziką B. Gorbulskis rašęs gan sunkiai. Bet jam šis žanras yra labiausiai prie širdies. Lietuvos jaunimas tokią muziką mėgsta. Yra ten ypatingų kompo-

zitorių, kurie komponuoja sudėtingą, neįkandamą muziką tolimai ateičiai. Gal jie ir teisūs. Bet jam asmeniškai rūpi dabartis. Gyvenimas be dvasinės veiklos, be kūrybos būtų neįmanomas. Neužtenka vien valgyti, gerti, miegoti, reikia ką nors daryti.

Savo polėkį kūrybinei veiklai J. Gorbulskis vežiojasi po Ameriką. Tą vakarą įsigirdome jo naujausias devynias dainas iš būsimos plokštelės (berods, leidžiamos Chicagoje) "Dangus toks mėlynas". Rinkinyje bus 12 dainų, skirtų Lietuvos gamtos grožiui.

Kokia staigmena! — iš juostelės skambėjo losangelietės Raisos Urbanienės balsas su anksčiau Lietuvoje įrašytu estradinės muzikos orkestru. Tai miklus įreikdavimo triukas. Prie jo pasidarbavo garso technikos meistras Paulius Jasiukonis. Savo studijoje drauge su dainininke ir kompozitoriumi Paulius dirbo po vidunakčio, kad išvengtų gretimos spaustuvės dieninio ir vakarinio triukšmo... Tad, šių pastangų dėka, ir išėjo įtaigi Lietuvos dainų pynė, paremta išeivijos ir Lietuvos talentų santalka. Man regis, daina apie obelį pati gražiausia. R. Urbanienės balsas — raiškus, su šviesia tarsena, maloniai klausomas. Ji pagavo kūrinių nuotai-

lo" ir "El Vito".

Albumas baigiamas penkiomis rečiau girdimomis pasaulinio repertuaro operų arijomis iš Glucko "Alceste", Beilini'o "I Capuleti e i Montecchi", Wagnerio "Tannhaeuser" ir "Die Walküre" ir Puccini'o "Turandot".

Dalia Kučėnienė savo reprezentaciniam albumui pasirinko rimtą, nenuvalkiotą ir meninai iš dainininkės daug reikalaujančią programą. Geriausiai jai pavyko antrosios plokštelės dalykai. A. Stout ir E. Arias dainose solistė pasirodė sugebanti interpretuoti šių dienų muziką. Kinietiškos dainos jį siekė atkurti mums gerokai svetimą ir tolimą orientališką nuotaiką. Ispanų dainose solistė neblogo išreiškia pietietišką gyvumą ir aštrumą. Žinomųjų kompozitorių

arijose jį perdavė jų muzikines mintis savitoje interpretacijoje.

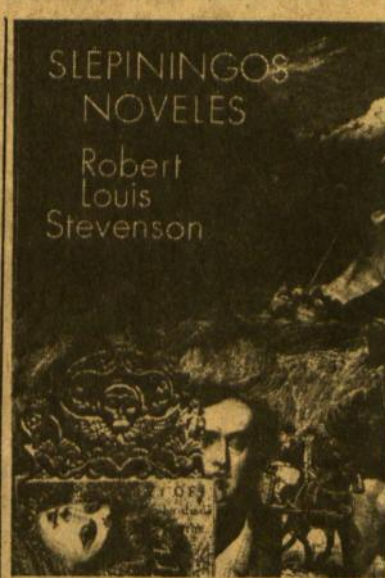
Lietuviškoji albumo dalis kiek mažiau įtikinanti, Dalis atsakinėjimo už tai gal tektų svetimtaučiai akompaniatoriui, kuris, matyt, nepajuto lietuviškojo lyrimo ir stengėsi švelniai nostalgikas mūsų dainas "pajdominti", jas dirbtinai sudramatindamas. Jis akompaniatorius įvedė per daug muzikinių pakilimų su garsiu fortepijono akompanimentu, kuris taip pat vertė ir dainininkei jam nepasiduoti, be reikalo išryškinant jos viršutinių registrų balsinius nelygumus. Tokioje interpretacijoje lietuviškosios dainos nukentėjo. Jos skamba neišgyventai ir svetimai, panašios į ispanų šokius. Lietuviškiausiai išliko Petrausko "Tykiai" pirmieji posmai ir Klovos

Nauji leidiniai

• Robert Louis Stevenson, SLEPININGOS NOVELĖS. Vertė Povilas Gaučys. Išleido "Rūta" 1980 m. Chicagoje. Viršelis Vytauto O. Virkau. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Chicagoje. Knyga 248 psl., kaina — 6 dol., gaunama "Drauge".

Tai žinomojo 19 šimtmečio anglų rašytojo šešių novelių knyga. R. L. Stevenson (1850 — 1894) buvo ne tik novelistas, bet ir romanistas, net poetas. Pilnos nuotykių ir paslapčių kupinos jo knygos tapo šios rūšies lektūros klasika. Pasaulinį garbę, garbę ir turtą laimėjo su labiausiai skaitoma, o šiandien ir įvairiausiai filmais paversta jo knyga "Lobių sala". (Treasure Island).

Povilo Gaučio lietuvių kalbon išverstos šešios Stevensonso novelės pasižymi pačiais geriaisiais autoriaus bruožais. Nuotykių ir paslapčių šiuose skaitiniuose atrado klasikinę savo išraiškos formą. Novelės daugeliu siūlų prisirišę kiekviena, pradėjusį jas skaityti. Knygoje randamos šios Stevensonso novelės: "Dr. Jekyllio ir Mr. Hydo keistas atvejis", "Netikėtas nuotykis", "Susuktakalė

Jonė", "Markheimas", "Lavonų grobstytojas" ir "Butelio velniukas". Apie Stevensonso kūrybą vertėjas knygos įvade sako: "Jo veikalai neseniai ir pasilaiko neįšlėstančią originalumo kvapą". Jo kūryba patraukia visokio amžiaus skaitytojus. Savo vaizduotėje ji pavergia jaunuomenę. Savo originalumu žavi suaugusius. Savo stiliaus prašmatnumu — sednuosius. Visos trys kartos mėgstamos spalvingumą, ryžtą ir poetinę drąsą".

Picasso muziejus Paryžiuje

Laikantis 1968 m. įstatymo, kuris įgalioja valstybę priimti mirusio menininko darbus vietoj palikimo mokesčių, Picasso šeima perdavė palikimą Prancūzijai. Šie darbai buvo išstatyti Grand Palais rūmuose ir po jų užsidariusios parodos jie bus pastoviai apgyvendinti Picasso darbų muziejuje, "Paryžiuje". Naujai atrestauruoti 18 šm. rūmų patalpose, Le Musée, Pablo Picasso a l'hotel Aubert de Fontenay atidarymas numatytas 1981 metais, jį siejant su Picasso gimimo šimtmėčiu.

Muziejuje ne vien bus išstatyti jo visų periodų kūrinių (t. y. 228 tapybos, 1622 grafikos darbai, 1495 piešiniai, 149 skulptūros ir 85 keramikos darbai), bus ten ir archyviniai dokumentai, liečiantys Picasso darbus bei bendrą kubizmo vystymąsi. Bus ir dailininko paties surinkti meniniai objektai, primityvios skulptūros, Picasso kolegų darbai ir jo paties gyvenimą liečiantis dokumentacija. Išpūdis turėtų būti nepaprastas, nes ten bus galima kas.

B. Gorbulskis jį savo kompozicijas įveda lietuvių liaudies dainų muzikines savybes. Glaudžiai bendradarbiauja su jauna poeteis lyrikais. Ypač jo draugystė su V. Blože yra davusi daug brandžių vokalinių kūrinių.

Pr. V.

"Rūta žalioji", kuriose pavyko pagauti liaudies dainų ramumą ir jų lyriniai — epinį charakterį.

Lietuviškųjų operų ištraukos, nors mėgėjams ir bus įdomios istorinių bei antologinių atžvilgiu, eilinių klausytojų vargu ar patrauks. Po lakios, kiek per sunkiai atliktos "Lakštingalos giesmės", Eglės arija yra muzikiniai per daug primityvi, kad sudomintų klausytoją. Panašiai ir ištraukos iš Karnavičiaus antrosios, už "Gražina" silpnės, operos "Radvila Perkūnas" nepasižymi nei muzikos originalumu, nei kompozicinių technikos išradimu. O Dvariono "Dailios" arijos, kuriose, kaip teisingai dr. Arias pastebėjo, kompozitorius bandė sekti Puccini'o operinių verizmo, solistei pilniau ne-

iškėlus jų romantiškųjų atspalvių, skamba vienodai ir nervingai klausomos.

Albumo aplankus puošia Algimano Kežio, Vaclovo Noreikos, James McKerr ir Phillip Ramey foto nuotraukos, meniniam Vilijos Eivaitės apipavidalinime. Aplanko viduje telpa trumpos dalyvių biografines žinios ir pasirinktos ištraukos iš solistės pastidomųjų recenzijų JAV, Urugujuje, Argentinoje ir Taivano Kinijos respublikoje. Biografiniame skyrelyje solistei gal ir būtų tikę parodyti kiek daugiau lietuviško kuklumo, neleidžiant savęs vadinti vienu didžiųjų Amerikos sopranų (major American soprano), nors, kaip tame pat aprašyme pažymėta, jai ir yra tekę garbės dainuoti šešiasdešimties tūkstančių kiniečių auditorijai, užpildžiusiai stadioną.